

Bruxelles, 6.7.2023
COM(2023) 376 final

COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN ȘI CONSILIU

Raportul de analiză prospectivă strategică pentru 2023

**Sustenabilitatea și bunăstarea oamenilor, în centrul autonomiei strategice deschise a
Europei**

I. Introducere

Uniunea Europeană avansează cu acțiuni fără precedent pentru a asigura neutralitatea climatică și sustenabilitatea. O transformare reușită va limita riscurile existențiale ale schimbărilor climatice și ale crizei de mediu, consolidând în același timp autonomia strategică deschisă și securitatea economică a UE. Aceasta va fi esențială pentru consolidarea competitivității pe termen lung și a modelului social al Europei și, prin urmare, pentru poziția sa de lider mondial în noua economie neutră din punct de vedere climatic, inclusiv prin sprijinirea altor regiuni în construirea unui viitor sustenabil. În cele din urmă, acest lucru va spori bunăstarea generațiilor actuale și viitoare.

Cu toate acestea, o transformare socioeconomică de succes și echitabilă nu este de la sine înțeleasă. Ca și tranziția digitală cu care este corelată, tranziția verde necesită schimbări esențiale și compromisuri care vor afecta, printre altele, economiile și societățile noastre într-un ritm și la o scară nemaîntâlnite. Pentru ca această transformare să aibă succes, este esențial să se recunoască legăturile dintre dimensiunile de mediu, sociale și economice ale sustenabilității. Acest lucru va permite Europei să urmărească o strategie geopolitică orientată spre viitor, care să valorifice cu succes activele sale cele mai valoroase, și anume economia sa socială de piață unică și poziția sa de cel mai mare bloc comercial din lume.

În acest context, **Raportul de analiză prospectivă strategică din 2023 examinează principalele interconexiuni dintre tendințele și dinamica structurală care afectează aspectele sociale și economice ale sustenabilității, pentru a clarifica opțiunile și compromisurile potențiale cu care se va confrunta probabil UE în viitor.** Bazându-se pe un exercițiu de analiză prospectivă¹ favorabilă incluziunii și pe cele trei ediții anterioare², acesta explorează principalele provocări care vor determina transformarea societății și a economiei noastre către un model care respectă limitele planetei noastre și protejează competitivitatea globală, fundamentele sociale solide și reziliența. De asemenea, raportul analizează modul în care urmărirea bunăstării favorabile incluziunii pe termen lung, angajarea pe o cale către sustenabilitate și consolidarea democrației pot fi rețeta consolidării rolului Europei la nivel mondial.

Pe această bază, raportul propune **zece domenii de acțiune** pentru atingerea obiectivelor unei Europe sustenabile din punct de vedere social și economic, cu un rol mai important în lume în următorii ani.

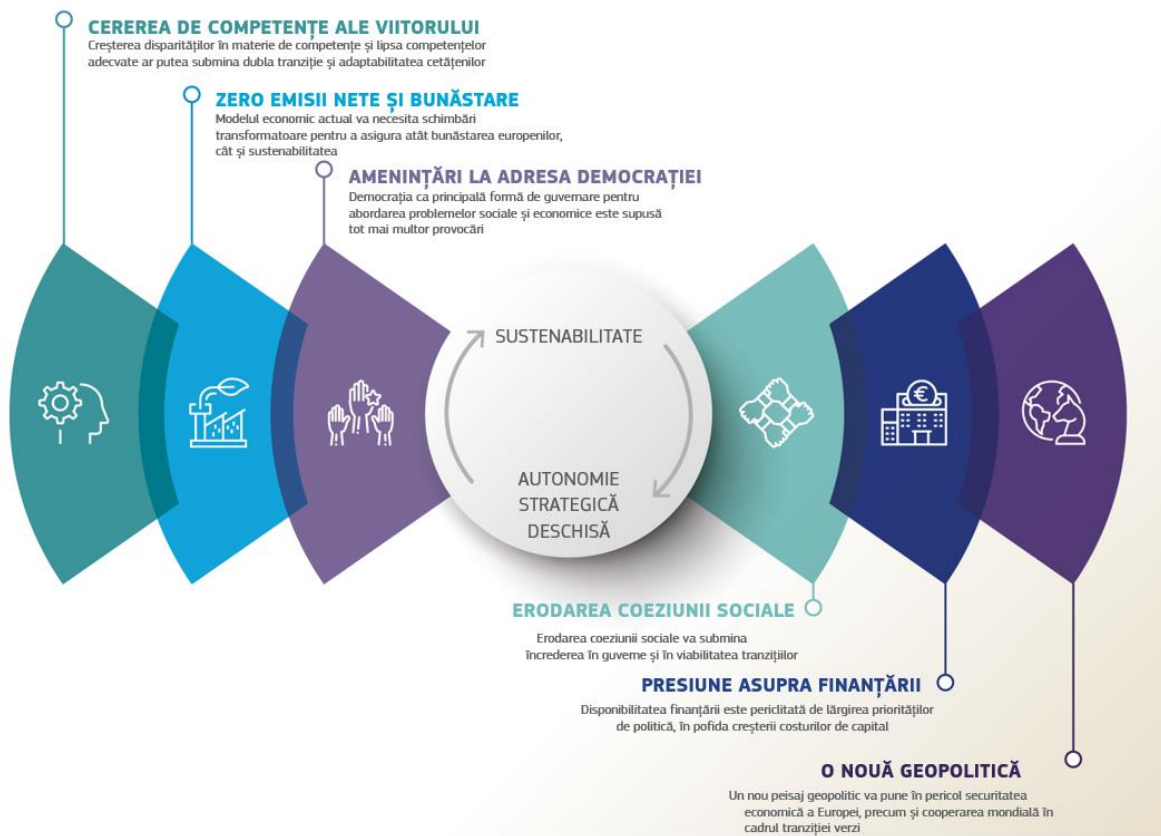
¹ Prezenta comunicare se bazează pe raportul științific în sprijinul elaborării politicilor întocmit de Centrul Comun de Cercetare intitulat *Towards a fair and sustainable Europe 2050: social and economic choices in sustainability transitions, based on a fully-fledged foresight process* (Către o Europă echitabilă și durabilă a anului 2050: opțiuni de ordin social și economic în cadrul tranzițiilor către sustenabilitate, pe baza unui proces de analiză prospectivă de sine stătător). Acesta a început cu crearea unor scenarii prospective care descriu versiuni alternative ale viitorului sustenabil al UE până în 2050. Pentru fiecare scenariu, căile de tranziție către sustenabilitate au fost derivate utilizând o tehnică cocreativă de privire în retrospectivă. Acest lucru a permis identificarea unor practici și structuri noi și alternative, precum și eliminarea treptată a practicilor și structurilor nesustenabile existente până în 2050, inclusiv analiza compromisurilor, a blocajelor și a sinergiilor de-a lungul căilor de tranziție. O analiză transversală a diverselor tipare ale schimbării a identificat domenii critice care permit schimbările transformatoare către sustenabilitate. Procesul de analiză prospectivă a inclus, de asemenea, consultări cu experți și cu părțile interesate, discuții cu serviciile Comisiei, cu agențiile și cu întreprinderile comune, publicarea unei cereri de contribuții, discuții cu parteneri instituționali (Sistemul european de evaluare a strategiilor și a politicilor) și cu statele membre.

² Raportul de analiză prospectivă strategică din 2022 s-a axat pe interacțiunea dintre dubla tranziție a Europei într-un nou context geopolitic. Ediția din 2021 a evoluat în jurul unor tendințe importante care afectează autonomia strategică deschisă a UE și libertatea de a acționa în următoarele decenii. Raportul din 2020 a analizat reziliența UE în patru dimensiuni: dimensiunea socială și economică, dimensiunea geopolitică, dimensiunea verde și dimensiunea digitală.

II. Principalele interconexiuni dintre provocările legate de sustenabilitatea socială și economică

Ne confruntăm cu o eră a „permacrizei” și a „policrizei”, combinată cu efecte tot mai mari ale schimbărilor climatice și ale provocărilor de mediu, cu pandemia de COVID-19 și cu războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei. Noile conflicte și escaladarea celor existente, strămutările în masă, crizele financiare sau pandemiile sunt alte exemple de potențiale crize cu care ne-am putea confrunta în viitor. În cele din urmă, amploarea fără precedent a tranzițiilor creează diverse provocări care afectează aspectele sociale și economice ale sustenabilității (figura 1). Interconexiunile și efectele combinate ale acestora vor trebui luate în considerare pentru a permite căi viabile către sustenabilitatea Europei.

Figura 1: Principalele provocări pentru tranziția UE către sustenabilitate

1. Dezvoltarea geopoliticii și reconfigurarea globalizării

Scena mondială este în schimbare, diverși actori internaționali asumându-și roluri noi, adesea mai conflictuale. Războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei a zdruncinat fundamentele multilateralismului și ale ordinii internaționale bazate pe norme. China face pasul către o nouă eră, axată pe influența economică și pe asertivitatea diplomatică, vizând o schimbare sistemică a ordinii internaționale. Aceasta rămâne un concurent economic și concurent sistemic, fiind, în același timp, un partener multilateral. SUA urmează o traiectorie de integrare profundă a politicilor interne și externe. Aceasta presupune consolidarea bazei sale industriale, protejarea tehnologiilor de nouă generație, colaborarea cu partenerii internaționali pentru a dezvolta parteneriate economice axate pe provocările globale și mobilizarea

investițiilor în economiile emergente³. SUA rămâne, de asemenea, partenerul strategic al UE. În același timp, cursul strategic al Chinei și al SUA stimulează rivalitatea geopolitică, economică și tehnologică la nivel mondial. Observăm, de asemenea, o intensificare a eforturilor țărilor emergente de a obține influență și reprezentare în forurile internaționale. Este vorba despre puteri cu modele de guvernare și valori diferite, țări evazive (care prezintă o combinație de strategii de cooperare și de confruntare), precum și state mai mici și fragile care solicită justiție climatică. Toate acestea reprezintă o provocare pentru cooperarea internațională eficace în chestiuni transnaționale, cum ar fi schimbările climatice sau tranziția energetică, deși urgența acestora este în creștere.

Tensiunile la nivelul ordinii mondiale sunt însoțite de o „luptă a discursurilor”, transformându-se din ce în ce mai mult într-o „luptă a ofertelor”, care modelează atât opinia publică mondială, cât și acțiunea guvernamentală. UE a creat Global Gateway pentru a sprijini investițiile inteligente în infrastructura de calitate, respectând cele mai înalte standarde sociale și de mediu, în conformitate cu valorile și standardele europene. Cu toate acestea, discursurile la nivelul UE și, în sens mai larg, la nivelul țărilor occidentale, sunt din ce în ce mai contestate. De exemplu, în pofida încălcării flagrante de către Rusia a principiilor esențiale ale dreptului internațional, două treimi din populația lumii trăiește în state care au adoptat o poziție neutră sau favorabilă Rusiei⁴. Acest lucru se datorează, în parte, propagandei și dezinformării care încearcă să influențeze atitudinile la nivel național și mondial, amplificate din ce în ce mai mult de platformele de comunicare socială și de utilizarea înșelătoare a inteligenței artificiale generative.

În condițiile în care UE reprezintă doar 6,9 % din emisiile de gaze cu efect de seră și aproximativ 5 % din populația mondială, angajamentul și cooperarea la nivel mondial vor fi esențiale pentru abordarea acestor provocări⁵. În același timp, într-o perioadă de turbulențe economice globale, mai multe țări emergente și în curs de dezvoltare se confruntă cu numeroase provocări în ceea ce privește reducerea emisiilor de dioxid de carbon, în pofida faptului că sunt expuse unor pericole din ce în ce mai mari generate de schimbările climatice. De asemenea, acestea ridică semne de întrebare cu privire la unele dintre inițiativele ecologice recente ale UE, care s-ar putea transforma în obstacole în calea dezvoltării lor. Acest lucru se întâmplă în cazul mai multor țări din Africa, America Latină și Asia, unde influența economică a Chinei este importantă, iar abordarea UE bazată pe un parteneriat de la egal la egal trebuie consolidată. Relațiile internaționale devin din ce în ce mai comerciale, pe măsură ce tot mai multe țări sunt în căutarea celor mai avantajoase parteneriate. S-a generat astfel o intensificare a „luptei ofertelor” (de exemplu, în ceea ce privește finanțarea și dezvoltarea de infrastructuri sau sprijinirea tranziției energetice) și inițiativelor, cum ar fi inițiativa Chinei *Belt and Road* („O centură, un drum”) sau Parteneriatul G7 pentru infrastructură și investiții la nivel mondial⁶. De asemenea, există o „luptă a modelelor” între regimurile democratice și cele autoritare.

³ Observațiile consilierului american pe probleme de securitate națională Jake Sullivan privind reînnoirea poziției de lider economic a SUA, formulate în cadrul Brookings Institution la 27 aprilie 2023.

⁴ 36 % din populația lumii trăiește în țări care au condamnat activ și au impus sancțiuni Rusiei. Aproape o treime a avut o atitudine neutră. În fine, 32 % din populație aparține unor state al căror guvern a sprijinit acțiunile sau discursul Rusiei. Howey, W. (2022), *Russia can count on support from many developing countries* (Rusia poate conta pe sprijinul unui număr mare de țări în curs de dezvoltare), <https://www.eiu.com/n/russia-can-count-on-support-from-many-developing-countries/>.

⁵ EDGAR - Baza de date privind emisiile pentru cercetări atmosferice globale, Comisia Europeană.

⁶ Parteneriatul G7 pentru infrastructură și investiții la nivel mondial, din care face parte inițiativa „Global Gateway” a UE, își propune să răspundă cererii de finanțare a unor infrastructuri de înaltă calitate în țările cu venituri mici și medii.

Globalizarea, așa cum o cunoaștem, este în mod fundamental pusă sub semnul întrebării. Regulile, normele și instituțiile multilaterale au oferit un cadru pentru integrarea economică globală și liberul schimb, care au scos milioane de persoane din sărăcie. Cu toate acestea, provocările succesive și amenințările emergente arată că acest model de globalizare este supus unor presiuni. Pandemia a evidențiat fragilitatea lanțurilor de aprovizionare globale și a scos la lumină dependențele strategice ale UE. Confruntarea geoeconomică din ce în ce mai accentuată reconfigurează și mai mult fluxurile comerciale și de investiții la nivel mondial. Acest lucru crește riscul de restricții comerciale și de perturbări ale lanțului de aprovizionare și împiedică fluxul de bunuri, servicii și tehnologii ecologice. De asemenea, poate exacerba dependențele UE, inclusiv accesul la materiile prime critice necesare pentru dubla tranziție, și poate reprezenta o provocare pentru sectoarele strategice ale UE (de la baterii la microcipuri). În plus, căutarea unor lanțuri de aprovizionare reziliente poate avea, de asemenea, un impact asupra mediului (de exemplu, prin relocalizarea activității industriale sau creșterea interesului pentru extracție în zonele disputate) și asupra economiei (de exemplu, prin exercitarea unei presiuni asupra bugetelor publice și a locurilor de muncă locale în sectoarele orientate spre export). Această dinamică afectează tot mai mult politicile UE, inclusiv multe dintre cele considerate anterior ca fiind în principal interne, și pune sub semnul întrebării abordările sectoriale ale procesului de elaborare a politicilor. În acest context, un efort revigorat de susținere a multilateralismului și de reformă a OMC capătă o urgență sporită.

2. În căutarea unei economii și a unei bunăstări sustenabile

UE se află într-un moment esențial care necesită un impuls comun din partea factorilor de decizie și a întreprinderilor pentru a asigura o poziție de lider în cursa mondială pentru o industrie cu zero emisii nete. Sustenabilitatea va reprezenta o sursă majoră a avantajului competitiv pe termen lung al UE⁷, sporind cota sa de piață pentru produsele, serviciile și tehnologiile conexe și atrăgând investiții și talente la nivel mondial. UE a depus deja eforturi substanțiale pentru a sprijini mai multe tehnologii și soluții ecologice: de la hidrogen, materiale avansate, la ciclul apei sau sustenabilitate din faza de proiectare. Cu toate acestea, pe măsură ce concurența la nivel mondial se intensifică, creșterea sprijinului pentru cercetare și dezvoltare și producția de tehnologii strategice care contribuie la obiectivul zero emisii nete⁸, punerea în aplicare a unei strategii ambițioase de securitate economică⁹ și stimularea¹⁰ investițiilor în domenii de importanță critică în care UE se confruntă cu dependențe ridicate vor fi esențiale pentru consolidarea autonomiei sale strategice deschise¹¹.

⁷ Universitatea din Cambridge, Institute for Sustainability Leadership (CISL) (2022) <https://www.cisl.cam.ac.uk/competitive-sustainability-index>.

⁸ Regulamentul privind industria care contribuie la obiectivul zero emisii nete, COM (2023) 161 final.

⁹ Strategia europeană pentru securitate energetică – JOIN(2023) 20 final.

¹⁰ *Investment needs assessment and funding availabilities to strengthen EU's Net-Zero technology manufacturing capacity* (Evaluarea nevoilor de investiții și disponibilitățile de finanțare pentru consolidarea capacității UE de producție de tehnologii care contribuie la obiectivul zero emisii nete), SWD(2023) 68 final.

¹¹ Spania, împreună cu alte state membre, a elaborat, în cadrul rețelei de analiză prospectivă la nivelul UE, o pistă specifică de analiză a dependențelor actuale și viitoare în patru sectoare critice (energie, tehnologie digitală, sănătate și alimentație), bazându-se, de asemenea, pe metodologia propusă de Comisie [a se vedea SWD(2021) 352 final, SWD(2022) 41 final, WP2023/14]. Acest demers oferă recomandări privind consolidarea autonomiei strategice deschise a UE, inclusiv a securității sale economice, și a poziției sale de lider mondial până în 2030.

Presiunile tot mai mari asupra aspectelor sociale și economice ale sustenabilității alimentează dezbaterile privind necesitatea unui nou model economic, axat pe bunăstarea oamenilor și a naturii. Accentul predominant pus pe factorii economici, fără a ține seama în mod corespunzător de calitatea creșterii economice și a locurilor de muncă, a încurajat practici de producție și de consum nesustenabile. În același timp, resursele de mediu, care nu sunt infinite, constituie însuși fundamentul activității economice: de exemplu, 72 % din cele 4,2 milioane de întreprinderi din zona euro depind în mare măsură de cel puțin un serviciu legat de natură, cum ar fi polenizarea, apa curată, solul sănătos sau lemnul¹². Evitarea perturbării sistemelor naturale critice, cum ar fi ciclul apei, respectarea limitelor planetei și stoparea pierderii biodiversității sunt, prin urmare, condiții esențiale pentru întreprinderi reziliente și economii sustenabile. Pe măsură ce această interdependență dintre economie și mediu devine tot mai evidentă, ea devine totodată o chestiune de echitate între generații: adaptarea modelului economic va constitui fundamentul bunăstării și bogăției materiale a generațiilor viitoare, inclusiv al modului în care sunt distribuite câștigurile economice. Semestrul european este construit în jurul celor patru dimensiuni ale sustenabilității competitive: stabilitatea mediului, echitatea socială, productivitatea și stabilitatea macroeconomică. Cu toate acestea, aspectele menționate mai sus necesită modalități suplimentare de a surprinde progresele și prosperitatea dincolo de produsul intern brut (PIB).

Ajustarea PIB-ului în funcție de diferiți factori

În ultimii 90 de ani, PIB-ul a fost unul dintre cei mai utilizați indicatori economici și rămâne cel mai important indicator al performanței economice a unei țări. În același timp, reflecțiile asupra limitărilor sale au început deja în anii 1970. Având în vedere evoluțiile recente, cum ar fi schimbările climatice și pandemia, a devenit din ce în ce mai clar că PIB-ul este incomplet ca măsură a progresului, deoarece nu reflectă pe deplin provocările sociale sau de mediu importante ale epocii noastre. Acest lucru impune dezvoltarea unor indicatori complementari – și integrarea lor progresivă în procesul de elaborare a politicilor – care să permită o mai bună urmărire a tranziției UE către sustenabilitate și a performanței sale în comparație cu performanța la nivel mondial.

Ca urmare a rapoartelor anterioare de analiză prospectivă strategică, Comisia a lansat un demers intern privind dezvoltarea unor indicatori ai bunăstării sustenabile și favorabile incluziunii prin care UE să completeze PIB-ul. Acesta reunește pentru prima dată diferite direcții de lucru, cu scopul de a contribui la elaborarea viitoarelor politici ale UE.

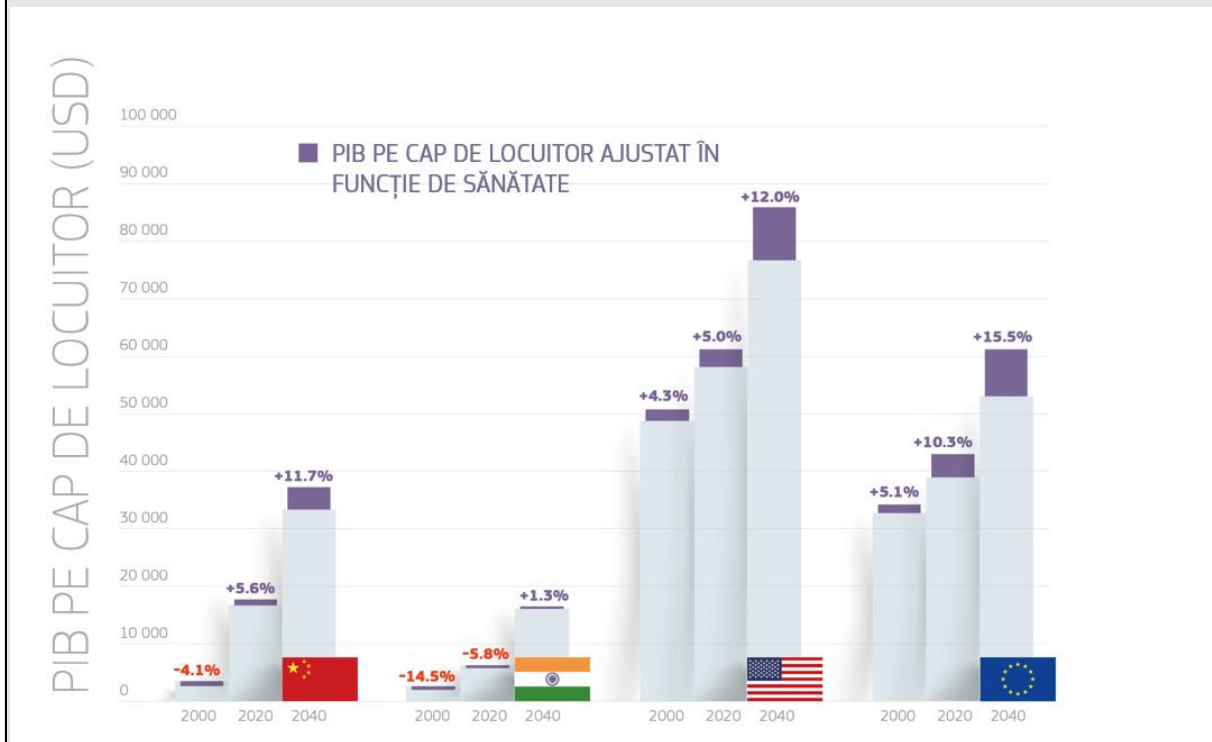
O opțiune de a dezvolta indicatori care să completeze PIB-ul constă în atribuirea de valori monetare factorilor relevanți de bunăstare și în utilizarea acestor valori pentru a „ajusta” PIB-ul. Acestea pot include diferite aspecte ale calității vieții (de exemplu, sănătatea, educația și activitățile recreative), îngrijirea neremunerată și munca casnică, inegalitățile, costurile daunelor aduse mediului (de exemplu, poluarea și emisiile de GES) sau epuizarea resurselor naturale. Rezultatele unui proiect-pilot sunt prezentate mai jos¹³, utilizând speranța de viață ca indicator al dimensiunii sănătății pentru determinarea bunăstării. Acesta prezintă PIB-ul (pe cap de locuitor) ajustat în funcție de sănătate pentru UE, SUA, China și India în 2000, 2020 și 2040. Vor continua lucrările de elaborare a altor indicatori complementari, dincolo de PIB, pentru a reflecta anumiți factori, cum ar fi inegalitățile sau daunele aduse mediului. Ajustarea pentru inegalitate poate fi obținută prin „actualizarea” venitului mediu (PIB pe cap de locuitor) în funcție de nivelul inegalității veniturilor. Daunele aduse mediului pot fi

¹² Elderson, F. (2023), <https://www.ecb.europa.eu/press/blog/date/2023/html/ecb.blog230608~5cffb7c349.en.html>.

¹³ Detalii privind metodologia aplicată, sursele de date, rezultatele suplimentare și o analiză de sensibilitate sunt prezentate în Raportul tehnic al JRC intitulat *Health-adjusted income: complementing GDP to reflect the valuation of life expectancy* (Venitul ajustat în funcție de sănătate: completarea PIB-ului pentru a reflecta evaluarea speranței de viață), JRC134152, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC134152>.

încorporate prin scăderea prejudiciului economic estimat al acestora. Acest lucru este în concordanță cu angajamentul mondial, consacrat în Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă, de a concepe măsurători ale progreselor în materie de dezvoltare durabilă care să completeze PIB-ul. De asemenea, în procesul de reformă a sistemului financiar internațional se analizează posibilitatea de a merge dincolo de PIB.

Figura 2: Ajustarea PIB-ului pe cap de locuitor în funcție de speranța de viață duce la schimbări ascendente mai ample (în %) pentru UE în comparație cu SUA, China și India

Coloanele gri indică valoarea PIB-ului pe cap de locuitor în paritatea puterii de cumpărare pe o perioadă determinată, iar cele violete indică versiunea ajustată a aceleiași cifre a PIB-ului. Pentru a obține ajustarea, se stabilește un nivel de referință pentru mortalitate și se calculează disponibilitatea populației de a plăti pentru a obține acest nivel. Cifrele se referă la curba de supraviețuire a lumii estimată pentru 2050 ca nivel de referință. Datele UE includ 24 de țări (nu sunt disponibile previziuni pentru Croația, Cipru și Malta).

Ajustarea ascendentă pentru PIB-ul UE ar fi de 15,5 % în 2040, depășind-o pe cea a SUA (12,0 %), a Chinei (11,7 %) și a Indiei (1,3 %). Rata de creștere medie anuală compusă a PIB-ului neajustat în perioada 2000-2040 este de 1,33 % pentru UE, în timp ce cea a PIB-ului ajustat este de 1,57 %. În plus, ajustarea PIB-ului în funcție de speranța de viață conduce la o pondere mai mare a PIB-ului ajustat al UE în raport cu PIB-ul total al celor patru economii luate împreună în 2040 (echivalentul a 19,8 %, comparativ cu 18,9 % pentru PIB).

Decuplarea creșterii economice de utilizarea resurselor va fi provocarea esențială pentru un nou model economic. Europa a reușit să obțină o reducere substanțială a emisiilor de CO₂, în pofida unei creșteri economice continue. Cercetarea și inovarea revoluționare și adoptarea mai rapidă a tehnologiilor vor continua să fie esențiale pentru realizarea sustenabilității. Cu toate acestea, este posibil ca tehnologiile în sine să nu fie suficiente. Amprenta internă a UE¹⁴

¹⁴ Amprenta internă cuantifică impactul asupra mediului cauzat de producția și consumul intern prin intermediul unui set de indicatori bazați pe ciclul de viață.

a scăzut deja cu 13 % în ultimul deceniu și este probabil ca și alte inovații să susțină această tendință. Cu toate acestea, amprenta de consum a UE, care ia în considerare impactul integrat al comerțului asupra mediului, a crescut cu 4 %¹⁵. Între timp, modelele actuale de consum la nivel mondial au condus deja la depășirea majorității limitelor planetei și, pe baza tendințelor actuale, se preconizează că aceste efecte negative vor continua să crească până în 2030¹⁶. De exemplu, în țările cu venituri ridicate, 40 % din alimente devin deșeuri¹⁷. În timp, reducerea emisiilor poate fi realizată prin reducerea poluării și a deșeurilor prin circularitate, eficiență energetică și a resurselor, precum și prin măsuri de asigurare a sobrietății¹⁸. De asemenea, o producție și un consum mai eficiente în sectoarele agroalimentar și maritim ar putea reduce impactul asupra ecosistemelor naturale.

Schimbările de comportament și în materie de consum pot aduce o schimbare majoră.

De exemplu, unele estimări arată că, la nivel mondial, măsurile de atenuare pe partea cererii, inclusiv schimbările comportamentale sau ale stilului de viață (stimularea unor regimuri alimentare sau a unor moduri de a călători mai sustenabile și mai sănătoase, reducerea generării deșeurilor alimentare sau textile, reducerea consumului de energie și de apă etc.) sau utilizarea infrastructurii (renovarea clădirilor, asigurarea unui transport durabil etc.) ar putea reduce emisiile cu până la 40-70 % până în 2050.¹⁹ În paralel, acestea ar putea, de asemenea, să îmbunătățească bunăstarea. Cu toate acestea, nu numai conceperea măsurilor propuse, ci și percepția și efectele comportamentale ale acestora contează. Trecerea la comportamente și la un consum mai sustenabile poate fi percepută în mod pozitiv și poate fi mai acceptabilă, dacă este proiectată într-un cadru de echitate și de satisfacție personală²⁰. Dacă acestea nu sunt luate în considerare, măsurile propuse vor conduce la opoziția publică și, ulterior, vor încetini sau chiar vor împiedica planurile de introducere a acestora²¹.

3. Presiuni tot mai mari pentru a asigura o finanțare suficientă

Tranziția verde necesită investiții fără precedent. În ansamblu, vor fi necesare investiții suplimentare în valoare de peste 620 de miliarde EUR anual pentru a îndeplini obiectivele Pactului verde și ale planului RepowerEU. De departe, cea mai mare parte a acestor investiții va trebui să provină din finanțarea privată²². Bugetele statelor membre vor juca și ele un rol important. UE urmează deja să cheltuiască 578 de miliarde EUR – cel puțin 30 % din bugetul său – pentru acțiuni în domeniul climei pentru perioada 2021-2027. Cu toate acestea, costurile totale și consecințele crizei climatice și a biodiversității nu sunt cunoscute. Impactul tot mai

¹⁵ *Consumption footprint and domestic footprint* (Amprenta consumului și amprenta internă), Comisia Europeană, (2023), <https://doi.org/10.2760/218540>.

¹⁶ *Zero pollution – Outlook 2022* (Poluare zero – Perspective 2022), Comisia Europeană (2022), <https://doi.org/10.2760/39491>.

¹⁷ Programul Alimentar Mondial al Organizației Națiunilor Unite, <https://www.wfpusa.org/drivers-of-hunger/food-waste/>, versiunea din 12 iunie 2023.

¹⁸ A se vedea, de exemplu: Declarația de la Versailles: *The crucial decade for energy efficiency* (Deceniul crucial pentru eficiența energetică) (8 iunie 2023), https://iea.blob.core.windows.net/assets/2de1ef68-c97a-4fdb-b8be-fb12b693893e/IEA8thGlobalConferenceonEnergyEfficiency_JointStatement.pdf.

¹⁹ Grupul interguvernamental privind schimbările climatice (2023), <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/>.

²⁰ Binder, M. și Blankenberg, A. K. (2017), <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2017.03.009>.

²¹ France Jagers, S. C., Martinsson, J., & Matti, S. (2019), <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14693062.2018.1470963>.

²² SWD(2023) 68 final și COM(2022) 438 final. În plus, Regulamentul privind industria care contribuie la obiectivul zero emisii nete necesită în total 92 de miliarde EUR pentru perioada 2023-2030.

mare al fenomenelor meteorologice extreme duce deja la pierderi economice grave. De exemplu, pentru secete, acestea se ridică la aproximativ 9 miliarde EUR anual²³, iar pentru inundațiile provocate de revărsări ale râurilor, la 7,6 miliarde EUR²⁴. Sporirea rezilienței la schimbările climatice în domenii-cheie, cum ar fi infrastructura de transport, infrastructura digitală, energia, stocarea resurselor, sănătatea, alimentele, clădirile sau instalațiile de producție, va implica, de asemenea, resurse semnificative. În plus, frecvența tot mai mare a catastrofelor climatice ar putea genera costuri inaccesibile cu asigurările pentru gospodării²⁵ și numeroase întreprinderi și ar putea spori și mai mult presiunea asupra bugetelor publice. Viitorul raport european de evaluare a riscurilor climatice va furniza dovezi suplimentare cu privire la riscurile legate de climă. Toate acestea constituie, de asemenea, un argument puternic în favoarea activităților de prevenire: fiecare euro investit în sisteme de alertă timpurie aduce în medie 131 EUR din pierderile evitate, din costurile de intervenție și din beneficiile societale suplimentare²⁶.

Alte investiții strategice sunt, de asemenea, în creștere. Reducerea deficitului de investiții al UE pentru tranziția digitală va costa cel puțin 125 de miliarde EUR anual²⁷. Prețul noii geopolitici va fi și el ridicat: de exemplu, în 2021, cheltuielile pentru apărare ale statelor membre au crescut semnificativ, ajungând la 214 miliarde EUR, fiind prevăzute cheltuieli suplimentare de 75 de miliarde EUR până în 2025 pentru a construi capacități de apărare adecvate²⁸. În cele din urmă, reconstrucția Ucrainei va necesita din partea tuturor partenerilor 384 de miliarde EUR în următorii 10 ani²⁹.

În același timp, schimbările demografice și transformarea economică vor crea presiuni asupra bugetelor publice la toate nivelurile. De exemplu, rata de dependență a persoanelor vârstnice ar putea crește de la 34,4 % în 2019 la 59,2 % în 2070, ceea ce ar putea duce la o posibilă creștere a cheltuielilor legate de îmbătrânirea populației cu două puncte procentuale, la 26 % din PIB³⁰. Actualul cadru fiscal al UE, bazat în principal pe impozitele pe veniturile salariale, inclusiv pe contribuțiile sociale, nu reflectă schimbările în curs³¹. Întrucât ponderea persoanelor în vârstă de muncă va scădea drastic în deceniile următoare, iar creșterea productivității are puține șanse să compenseze această evoluție, capacitatea impozitării veniturilor salariale de a genera aceleași venituri ca în prezent va fi, foarte probabil, redusă. În plus, transformarea economică și globalizarea au ca rezultat creșterea rolului activelor necorporale și intensificarea mobilității internaționale a activităților economice. În plus, și tranziția verde în sine va avea un impact. Aceasta ar putea contribui la reducerea bazei de impozitare tradițională, ca urmare a eliminării treptate a combustibililor fosili, a schimbărilor

²³ Cifre combinate pentru UE și Regatul Unit; Naumann, G., et al. (2021), <https://doi.org/10.1038/s41558-021-01044-3>.

²⁴ Cifre combinate pentru UE și Regatul Unit; Dottori, F., et al. (2023), <https://doi.org/10.1038/s41558-022-01540-0>.

²⁵ Doar aproximativ un sfert din pierderile cauzate de catastrofele climatice sunt asigurate în prezent în UE. A se vedea Banca Centrală Europeană, EIOPA (2022), https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb_policyoptions_EIOPA~c0adae58b7.en.pdf.

²⁶ Banca Mondială (2021), <http://hdl.handle.net/10986/35686>.

²⁷ Acum este momentul Europei: să reparăm prejudiciile aduse de criză și să pregătim viitorul pentru noua generație, COM(2020) 456 final.

²⁸ Agenția Europeană de Apărare (2022), <https://doi.org/10.2836/97270>.

²⁹ Pe baza unei evaluări comune a Guvernului Ucrainei, a Grupului Băncii Mondiale, a Comisiei Europene și a Organizației Națiunilor Unite. Sursa: Banca Mondială, *Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment: February 2022 - February 2023* (Ucraina – Evaluarea rapidă a daunelor și nevoilor: februarie 2022 – februarie 2023).

³⁰ *The 2021 ageing report* (Raportul pe 2021 privind îmbătrânirea populației), Comisia Europeană (2021), <https://doi.org/10.2765/84455>.

³¹ Impozitarea întreprinderilor pentru secolul XXI, COM(2021) 251 final.

la nivelul modelelor de consum și a fluctuațiilor de creștere. În același timp, acest lucru poate fi contrabalansat într-o anumită măsură de activități, produse și servicii noi, sustenabile. Noile forme de impozitare (de exemplu, în ceea ce privește emisiile de dioxid de carbon, deșeurile, produsele și serviciile nesustenabile sau nesănătoase) ar putea, de asemenea, să câștige importanță pentru a completa impozitele pe veniturile salariale și pentru a stimula sustenabilitatea finanțelor publice și a statului social.

Realizarea tranziției către sustenabilitate va depinde de asigurarea unei finanțări suficiente și rapide din partea sectorului privat. Prin urmare, concentrarea pe deblocarea investițiilor private va fi esențială pentru sectorul public, evitând în același timp efectele de eliminare asupra finanțării private sau declanșarea unei curse a subvențiilor între întreprinderi. UE a elaborat un cadru cuprinzător de finanțare durabilă care sprijină întreprinderile și sectorul financiar să își extindă investițiile necesare pentru tranziția către sustenabilitate, care include o taxonomie, comunicări de informații referitoare la sustenabilitate, indici de referință în domeniul climei și obligațiuni verzi. Cu toate acestea, persistă numeroase provocări. Decalajul dintre UE și SUA în ceea ce privește investițiile productive s-a accentuat de la criza financiară din 2008 și a atins 2 % din PIB în 2022³². În plus, investițiile private sunt îngreunate de lipsa unei veritabile piețe unice de capital și a unei uniuni bancare de sine stătătoare. Acest lucru afectează canalizarea economiilor mari din UE – excedentul de economii interne față de investițiile interne în UE a fost în medie de aproape 300 de miliarde EUR în ultimii 10 ani³³ – către finanțarea creșterii viitoare. Deși băncile vor continua să joace un rol esențial în finanțarea economiei UE, trebuie depuse mai multe eforturi pentru a diversifica sursele de finanțare. De exemplu, nivelul investițiilor de capital de risc din UE, deși se apropie de SUA, este în continuare insuficient, mai ales în ceea ce privește finanțarea din etapa ulterioară etapei de lansare, iar întreprinderile nou-înființate și în curs de extindere europene de succes întâmpină dificultăți în a mobiliza în UE capitalul necesar pentru a crește. Acest lucru are ca rezultat o rată de inovare mai scăzută și un potențial al piețelor de capital pentru finanțarea tranzițiilor care rămâne insuficient dezvoltat. Printre obstacolele suplimentare se numără încetinirea preconizată a productivității și datoriile acumulate ale firmelor în urma pandemiei³⁴. Acest lucru este exacerbat de creșterea costurilor împrumuturilor³⁵, ceea ce accentuează totodată preocupările cu privire la capacitatea sectorului privat de a realiza acum investițiile necesare, îndeosebi în domeniul energiei din surse regenerabile³⁶. În cele din urmă, instrumentele publice de atragere a investițiilor private sunt uneori utilizate într-un mod prea reticent față de asumarea de riscuri pentru a declanșa investiții în proiecte cu grad ridicat de risc, cu randament scăzut sau orientate spre viitor.

4. Cererea tot mai mare de aptitudini și competențe pentru un viitor sustenabil

Tranzițiile vor necesita sisteme europene solide de educație și formare, care să pună accentul pe adaptabilitate. Disponibilitatea lucrătorilor cu competențe tehnice și non-tehnice

³² Banca Europeană de Investiții (2023), <https://doi.org/10.2867/307689>.

³³ Sursa: Eurostat, balanța de plăți (BPM6), contul curent plus contul de capital. Perioada de referință: 2013-2022. Date extrase la 28 iunie 2023.

³⁴ Banca Reglementelor Internaționale, [Credite pentru sectorul nefinanciar \(bis.org\)](https://www.bis.org), actualizare la 27 februarie 2023.

³⁵ A se vedea indicatorul sintetic al costului îndatorării al BCE, care s-a majorat cu 1,83 puncte procentuale față de anul anterior în luna aprilie 2023.

³⁶ Schnabel, I. (2023), <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2023/html/ecb.sp230110~21c89bef1b.en.html>.

adecvate va fi esențială pentru viabilitatea tranzițiilor și pentru competitivitatea UE. De exemplu, reducerea disparității de gen în domeniile STIM, esențială pentru tehnologiile verzi și digitale, ar putea duce la o îmbunătățire a PIB-ului UE cu până la 820 de miliarde EUR în 2050³⁷. În prezent, lipsa de personal disponibil cu un set adecvat de competențe reprezintă un factor suplimentar care împiedică investițiile pentru 85 % din întreprinderile din UE³⁸, atât în sectoarele tradiționale, cât și în cele noi. Deficitul de forță de muncă reprezintă o problemă din ce în ce mai mare în mai multe sectoare cu utilizare intensivă a forței de muncă, cum ar fi asistența medicală, îngrijirea pe termen lung, construcțiile sau agricultura, nu în ultimul rând în contextul îmbătrânirii populației europene. Acesta reprezintă, de asemenea, o preocupare în sectoarele esențiale pentru tranziție. De exemplu, UE are nevoie de 180 000 de lucrători calificați în industria pilelor de combustie cu hidrogen până în 2030 și până la 66 000 în industria fotovoltaică³⁹. În același timp, competențele de bază ale tinerilor europeni s-au deteriorat⁴⁰, iar pandemia a înrăutățit rezultatele învățării în multe state membre⁴¹. În plus, deși forța de muncă din UE prezintă cel mai ridicat nivel de educație din istoria sa, există încă 60 de milioane de adulți cu un nivel scăzut de educație și de calificare. Pe lângă aceasta, decalajul dintre competențe și cererea pieței nu este singura cauză a deficitului de forță de muncă. Există, de asemenea, o problemă legată de disponibilitatea locurilor de muncă de calitate, de condițiile de muncă precare, de remunerare și de contracte, de echilibrul dintre viața profesională și cea privată și de lipsa oportunităților de dezvoltare sau de avansare în carieră. Tendințele demografice și declinul populației în vârstă de muncă au un impact teritorial pronunțat: 82 de regiuni ale UE, în care locuiește 30 % din populația europeană, se confruntă sau riscă să se confrunte cu o capcană a dezvoltării talentelor⁴². Dacă nu este abordată, această problemă va afecta coeziunea europeană.

Sistemele noastre de educație și formare nu sunt nici acum adaptate amplitudinii și vitezei transformărilor. Competențele devin din ce în ce mai importante, pe lângă calificările formale. Toate acestea sunt însoțite de schimbări în ceea ce privește valorile și aspirațiile noilor generații către echilibrul dintre viața profesională și cea privată și către locuri de muncă valorizante. Tehnologiile digitale, inclusiv inteligența artificială generativă, creează noi oportunități de predare și învățare, atât pentru școlarizarea regulată, cât și pentru învățarea pe tot parcursul vieții și la locul de muncă. Cu toate acestea, ele reprezintă în același timp provocări pentru sistemele de educație și formare existente, de exemplu în ceea ce privește alfabetizarea digitală a cadrelor didactice, abordările pedagogice, asigurarea calității și a credibilității sistemelor și a conținutului acestora, asigurarea egalității de șanse (de exemplu în ceea ce privește accesul la infrastructura și echipamentele tehnologice de bază) sau preocupările etice.

³⁷ Institutul European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (2017), <https://doi.org/10.2839/538402>.

³⁸ Banca Europeană de Investiții (2023), <https://doi.org/10.2867/307689>.

³⁹ Planul strategic european privind tehnologiile energetice, Comisia Europeană (2018), <https://doi.org/10.2777/04888>.

⁴⁰ Rezultatele slabe obținute în cadrul evaluării PISA la citire (22,5 %), matematică (22,9 %) și științe (22,3 %) rămân cu mult peste obiectivul UE pentru 2030 de sub 15 % și au crescut în comparație cu evaluarea din 2015. A se vedea: Comisia Europeană (2022), <https://www.doi.org/10.2766/117416>.

⁴¹ *Covid-19 learning deficits in Europe* (Deficitele în materie de învățare generate de pandemia de Covid-19), Comisia Europeană (2023), <https://doi.org/10.2766/881143>.

⁴² Valorificarea talentelor în regiunile Europei, COM(2023) 32 final.

Provocarea în materie de competențe depășește simplele considerații economice. Alfabetizarea și competențele digitale vor fi esențiale nu numai pentru a găsi locuri de muncă de calitate, ci și pentru a participa activ la viața civică sau pentru a distinge realitatea factuală de informarea eronată și dezinformare, inclusiv în ceea ce privește sustenabilitatea. În prezent, doar 54 % dintre cetățenii UE au cel puțin competențe digitale de bază⁴³. În plus, competențele în materie de sustenabilitate din punctul de vedere al mediului⁴⁴, împreună cu competențele civice și antreprenoriale, precum și reziliența, vor fi la fel de importante pentru inovarea socială, reprezentarea și participarea la nivelul comunității. În cele din urmă, aptitudinile sunt importante și pentru sectorul public, deoarece un deficit de competențe îi poate limita capacitatea de a acționa în mod eficace. De exemplu, 69 % dintre municipalitățile din UE au raportat lipsa competențelor de evaluare în domeniul mediului și al climei ca fiind un factor de încetinire a investițiilor lor legate de climă⁴⁵.

Transmiterea persistentă a dezavantajelor educaționale între generații va contribui la aceste aspecte. De exemplu, elevii cu un statut socioeconomic scăzut în UE sunt de 5,6 ori mai susceptibili de a avea rezultate slabe la școală decât elevii cu un statut ridicat⁴⁶. Acest lucru demonstrează limitele mobilității sociale existente și restrânge posibilitățile de a valorifica oportunitățile oferite de tranziții. De asemenea, este unul dintre factorii care afectează coeziunea socială a UE.

5. Lacune tot mai mari în ceea ce privește coeziunea socială

Pactul verde european se bazează pe capacitatea de a permite cetățenilor să participe cu succes la tranziție și să beneficieze de pe urma acesteia. În acest sens, s-au înregistrat progrese clare. Analizând nivelul general de trai sau sănătatea, europenii se bucură de o viață mai lungă și mai bună decât generațiile anterioare. Durata lor de viață va continua să se prelungească. Din 2004, aceștia au câștigat patru ani de speranță de viață⁴⁷ sănătoasă, cu diverse noi posibilități de viață și de carieră. Multe țări europene se numără printre cele mai fericite locuri de locuit⁴⁸. Cu toate acestea, bazele contractului social existent trebuie consolidate pentru a face față diferitelor provocări.

Schimbările climatice vor afecta teritoriile în mod inegal și cu efecte disproporționate asupra persoanelor celor mai sărace și mai vulnerabile. Gospodăriile cu venituri mici vor fi cele mai expuse la prețuri mai mari la alimente⁴⁹ sau la energie⁵⁰, deoarece, în general, acestea

⁴³ Eurostat (2022), <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220330-1>.

⁴⁴ Competențele în materie de sustenabilitate se referă la setul interconectat de cunoștințe, aptitudini, atitudini și valori care permit o acțiune eficace și integrată în lume în ceea ce privește problemele, provocările și oportunitățile în materie de sustenabilitate, în funcție de context. A se vedea: Comisia Europeană (2022), <https://doi.org/10.2760/13286>.

⁴⁵ Banca Europeană de Investiții (2023), <https://doi.org/10.2867/307689>.

⁴⁶ Monitorul educației și formării 2022, Comisia Europeană (2022), <https://www.doi.org/10.2766/117416>.

⁴⁷ Eurostat, [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/HLTH_SILC_17__custom_6521084/default/table?](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/HLTH_SILC_17__custom_6521084/default/table?lang=en) lang=en, date din iunie 2023.

⁴⁸ *World Happiness Report*, Helliwell, J. F. et al. (Eds.) (2023), ISBN 978-1-7348080-5-6.

⁴⁹ *The future of food and agriculture* (Viitorul alimentației și al agriculturii), FAO (2022), <https://doi.org/10.4060/cc0959en>.

⁵⁰ În 2021, rata sărăciei energetice, măsurată prin incapacitatea de a menține locuința la un nivel adecvat de încălzire, a afectat 6,9 % din populația totală a UE și este probabil să crească. A se vedea Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/8f6604d8-6581-4f7b-adde-7a9e53a28caf?lang=en>, date valabile din iunie 2023.

au mai puține posibilități de a amortiza creșterea bruscă a costului vieții cu ajutorul economiilor. În comparație cu alte categorii, acestea cheltuiesc proporțional mai mult și pentru bunuri esențiale, cum ar fi alimentele, electricitatea, gazul, încălzirea și transportul. De asemenea, persoanele cele mai sărace trăiesc adesea în zonele mai poluate ale orașelor și, prin urmare, sunt mai vulnerabile la efectele poluării, în special asupra sănătății lor. 13,7 % dintre cetățenii UE afirmă că au fost expuși la poluare sau la pericole pentru mediu⁵¹. Cele mai vulnerabile segmente ale societății sunt, de asemenea, afectate în mod disproporționat de dezastrurile legate de schimbările climatice. În același timp, capacitatea de adaptare a societăților și instituțiilor noastre este distribuită în mod inegal la nivelul Europei⁵². În plus, disparitățile în materie de venituri și de bunăstare sunt strâns legate de inegalitățile ecologice și de contribuțiile la schimbările climatice. De exemplu, cei mai bogați 10 % dintre europeni emit de peste trei ori mai mult pe cap de locuitor decât restul⁵³. Cu toate acestea, și alți factori, cum ar fi vârsta, tipul de locuință sau dimensiunea aglomerării urbane, determină emisiile gospodăriilor, sporind complexitatea potențialelor politici fiscale și redistributive legate de emisiile de dioxid de carbon⁵⁴.

Inegalitățile dintre statele membre au scăzut, însă inegalitățile din interiorul statelor membre sunt în creștere⁵⁵. Există o percepție puternică în societate că acestea au atins niveluri excesive⁵⁶. În 2021, 38,2 % din venitul total pe adult-echivalent din UE a fost atribuit unui procent de 20 % din populația cu cele mai mari venituri, în timp ce 20 % din populația cu cele mai mici venituri a primit doar o cotă de 7,9 %, deși cu diferențe majore între statele membre⁵⁷. Aceste cifre se reflectă în atitudinile europenilor: 81 % consideră că inegalitatea veniturilor este prea ridicată⁵⁸. Mulți europeni din regiuni și orașe care se confruntă cu stagnarea și declinul economic sunt din ce în ce mai nemulțumiți de disparitățile în ceea ce privește educația sau oportunitățile de angajare, mobilitatea socială, egalitatea, speranța de viață sau conectivitatea. În același timp, concentrarea bogăției este semnificativ mai mare decât inegalitatea veniturilor și crește constant, împiedicând în mod direct egalitatea de șanse și mobilitatea socială ascendentă⁵⁹, dar alimentând totodată polarizarea politică⁶⁰. Statisticile arată că transferurile sociale reduc inegalitatea veniturilor – în 2021, coeficientul Gini pentru venituri a fost de 52,2 % înainte de transferurile sociale, dar a scăzut la 30,1 % după luarea lor în

⁵¹ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_natural_and_living_environment, date din septembrie 2022.

⁵² ESPON (2022), CLIMATE, *Updating and integrating climate data sets and maps* (Actualizarea și integrarea seturilor de date și hărților privind clima).

⁵³ Comisia Europeană, Knowledge Centre for Biodiversity (2023), https://knowledge4policy.ec.europa.eu/foresight/who-can-afford-digital-green-transition_en.

⁵⁴ France Stratégie, Pisani-Ferry, J. and Mahfouz, S. (2023), <https://www.strategie.gouv.fr/publications/incidences-economiques-de-laction-climat>

⁵⁵ *Cohesion in Europe towards 2050* (Coeziunea în Europa în perspectiva anului 2050), SWD (2022) 24 final.

⁵⁶ *Fairness, inequality, and intergenerational mobility* (Echitate, inegalitate și mobilitate intergenerațională), Comisia Europeană (2023), 2652/SP529.

⁵⁷ Eurostat (2022), https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_income_distribution_and_income_inequality, date din noiembrie 2022.

⁵⁸ *Fairness, inequality, and intergenerational mobility* (Echitate, inegalitate și mobilitate intergenerațională), Comisia Europeană (2023), 2652/SP529.

⁵⁹ Eurofound, Darvas, Z. și Midões, C. (2021), <https://doi.org/10.2806/129514>.

⁶⁰ Lipps, J. și Schraff, D. (2021), <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12430>.

considerare⁶¹. În plus, efectele schimbărilor climatice pot avea, de asemenea, un impact direct asupra dinamicii inflației. Presiunile inflaționiste rezultate, de exemplu asupra prețurilor la alimente sau la energie, combinate cu o scădere a puterii de cumpărare, ar putea intensifica și mai mult inegalitățile, deoarece impactul acestora diferă în mod semnificativ pentru gospodăriile cu venituri mici față de cele cu venituri ridicate. Fără măsuri adecvate, acest lucru ar putea duce la agravarea sărăciei, inclusiv a sărăciei energetice, a excluziunii sociale și a asimetriilor teritoriale în întreaga UE⁶².

Echitatea între generații devine, de asemenea, din ce în ce mai importantă. Tinerii europeni beneficiază de îmbunătățiri generaționale majore, 67 % dintre aceștia fiind de acord că UE le oferă perspective mai bune pentru viitor⁶³. Cu toate acestea, ei se confruntă și cu noi provocări. Deși sunt mai bine educați, au un venit disponibil mai mic decât generațiile tinere anterioare și sunt mai susceptibili să lucreze în forme instabile de ocupare a forței de muncă⁶⁴. În consecință, tinerii au înlocuit persoanele în vârstă ca grup cel mai expus riscului de sărăcie⁶⁵. Copiii născuți în 2020 se vor confrunța cu o creștere de două până la șapte ori a fenomenelor meteorologice extreme și a riscurilor pentru sănătate asociate, comparativ cu persoanele născute în 1960⁶⁶. În plus, tinerii în special sunt afectați de probleme de sănătate mintală, inclusiv de anxietate ecologică sau solastalgie⁶⁷. Acest lucru poate fi amplificat de utilizarea nesănătoasă a mass-mediei digitale⁶⁸ și de repercusiunile pandemiei. Peste 45 % dintre tineri admit că se confruntă cu acest tip de anxietate⁶⁹. Acesta este și motivul pentru care se așteaptă la acțiuni mai decisive: nouă din zece tineri europeni sunt de acord că combaterea schimbărilor climatice le-ar îmbunătăți sănătatea și bunăstarea⁷⁰. Preocupările lor se extind, de asemenea, la datoria publică, întrucât este probabil ca generațiile mai tinere să contribuie mai mult la statul social, primind în schimb mai puțin decât strămoșii lor. În condițiile scăderii proporției relative a alegătorilor tineri, problema echității între generații a câștigat, de asemenea, conotații politice. Lipsa solidarității între generații în ceea ce privește aspectele climatice, economice și societale poate contribui la alienarea lor politică și la dezamăgirea față de capacitatea clasei politice actuale și a sistemului actual de a aborda provocările generaționale.

6. Amenințări la adresa democrației și a contractului social existent

Inegalitățile sunt strâns legate de încrederea scăzută în instituțiile naționale și în instituțiile UE⁷¹, precum și în democrația liberală în general. Privarea de dreptul de vot, nemulțumirile din ce în ce mai mari și lipsa unei agende pozitive se combină cu o erodare a

⁶¹ Eurostat (2022), https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_income_distribution_and_income_inequality&oldid=528159, date din noiembrie 2022.

⁶² France Stratégie, Pisani-Ferry, J. și Mahfouz, S. (2023), <https://www.strategie.gouv.fr/publications/incidences-economiques-de-laction-climat>.

⁶³ *Future of Europe* (Viitorul Europei), Comisia Europeană (2022), 2554/SP517.

⁶⁴ OCDE (2020), <https://doi.org/10.1787/c3e5cb8a-en>.

⁶⁵ OCDE (2015). <https://doi.org/10.1787/9789264235120-en>.

⁶⁶ Thiery, W. et al. (2021), <https://doi.org/10.1126/science.abi7339>.

⁶⁷ Suferință resimțită de persoanele al căror mediu direct este afectat în mod negativ de schimbările de mediu.

⁶⁸ Marciano, L. et al. (2022), <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.793868>.

⁶⁹ Hickman, C. et al. (2021), [https://doi.org/10.1016/S2542-5196\(21\)00278-3](https://doi.org/10.1016/S2542-5196(21)00278-3).

⁷⁰ *Future of Europe* (Viitorul Europei), Comisia Europeană, (2022), 2554/SP517.

⁷¹ A se vedea, printre altele, Lipps, J. și Schraff, D., *Regional inequality and institutional trust in Europe* (Inegalitatea regională și încrederea instituțională în Europa), *European Journal of Political Research*, vol. 60, nr. 4 (2021).

încrederii în instituțiile publice, cu polarizarea și cu o atractivitate crescută a mișcărilor extremiste, autocratice sau populiste. La nivel global, nivelul democrației de care se bucură cetățeanul mediu a scăzut la nivelurile înregistrate ultima dată în 1989⁷². Democrația ca model de guvernare cel mai potrivit pentru a face față problemelor socioeconomice tot mai mari este din ce în ce mai contestată⁷³. În UE, unele dintre cerințele esențiale pentru o democrație funcțională sunt subminate. Acest lucru este vizibil prin provocări la adresa statului de drept și prin accentuarea „cetățeniei mute”, adică o scădere constantă a prezenței la vot în multe state membre, atât la alegerile naționale, cât și la cele europene⁷⁴, sau lipsa tot mai mare de interes pentru viața democratică în general. De exemplu, 47 % dintre cetățeni sunt de acord că vocea lor contează în UE, în timp ce 49 % consideră contrariul⁷⁵. Personalizarea politicii, în care liderii politici sunt considerați mai importanți decât partidele politice, este, de asemenea, în creștere. Polarizarea dezbaterii politice și sentimentul de izolare sunt amplificate de informarea eronată și dezinformare, de dinamica de grup pe platformele de comunicare socială sau de prejudecățile algoritmice⁷⁶. Mai mult, teritoriile care se simt lăsate în urmă alimentează lipsa de implicare și sentimentul de nemulțumire. În cazul în care capcanele dezvoltării care afectează regiunile în stagnare nu sunt abordate, este mai puțin probabil ca cetățenii să sprijine integrarea și valorile europene, manifestându-se așa-numita „geografie a nemulțumirii”⁷⁷. Unul dintre aspectele pozitive este că apar noi forme de activism politic și de mobilizare socială. Cu toate acestea, incapacitatea de a aborda sănătatea democrațiilor europene va pune sub semnul întrebării atât implementarea politicilor sustenabile, cât și tranziția în sine.

Contractul social existent nu este pe deplin adaptat la noua realitate socioeconomică.

Actualul contract social își are originea la mijlocul secolului 20, când condițiile socioeconomice erau altele. Între timp, realitățile europenilor au evoluat drastic, apărând noi modalități de învățare, de muncă și de viață, ancorate în schimbările demografice și în migrație. Implicațiile unei vieți mai lungi vor fi profunde pentru cetățeni, întreprinderi, comunități și guverne. Prin urmare, există în continuare lacune și ar putea apărea noi tensiuni în viitor. De exemplu, deși formele de muncă „atipice” (inclusiv activitățile independente) reprezintă în prezent 40 % din populația activă⁷⁸, sistemele de protecție socială sunt în continuare concepute în principal pentru formele tradiționale de ocupare a forței de muncă (de exemplu, angajați cu normă întreagă, permanenți, dependenți). Sunt necesare schimbări pentru ca anumite părți ale forței de muncă, în special tinerii, persoanele născute în afara UE și femeile să fie acoperite suficient de sistemele de protecție socială. În caz contrar, aceste decalaje ar putea pune în pericol bunăstarea persoanelor și a familiilor acestora, în special a gospodăriilor cu venituri mici, și ar putea avea un impact negativ asupra drepturilor de pensie și a bunăstării ulterioare.

⁷² V-Dem Institute (Universitatea din Göteborg) (2023), https://www.v-dem.net/documents/29/V-dem_democracyreport2023_lowres.pdf.

⁷³ Sitra, Dufva, M. și Rekola, S. (2023), ISBN 978-952-347-302-7.

⁷⁴ RECONNECT EUROPE, Briatte, F. et. al. (2020), <https://reconnect-europe.eu/wp-content/uploads/2020/05/D6.1.pdf>.

⁷⁵ Viitorul Europei, Comisia Europeană, (2022), 2554/SP517.

⁷⁶ Algoritmii bazați pe stereotipuri se referă la tendința algoritmilor de a produce rezultate care generează dezavantaje pentru anumite grupuri, cum ar fi femeile, minoritățile etnice. A se vedea Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (2022), <https://doi.org/10.2811/25847>.

⁷⁷ *The geography of EU discontent and the regional development trap*, (Geografia nemulțumirii UE și capcana dezvoltării regionale), Comisia Europeană, WP 03/2023.

⁷⁸ Raport al Comisiei referitor la punerea în aplicare a Recomandării Consiliului privind accesul la protecție socială pentru lucrători și pentru persoanele care desfășoară o activitate independentă, COM (2023) 43 final.

De asemenea, ele ar putea submina stabilitatea financiară a sistemelor de protecție socială existente și pot afecta competitivitatea globală a unor piețe ale forței de muncă mai puțin eficiente, oamenii fiind mai puțin înclinați să își asume riscuri, să își schimbe locul de muncă, să intre sau să iasă din câmpul muncii, să înființeze sau să închidă o întreprindere. În cele din urmă, pentru mulți europeni, munca nu mai este suficient remunerată. Cel mai elocvent indicator este accesibilitatea locuințelor: în prezent, aceasta se află la cel mai scăzut nivel atât pentru cei care doresc să cumpere o casă, cât și pentru cei care închiriază⁷⁹.

În paralel, rolul geoeconomic al actorilor publici și privați evoluează. Observăm o convergență din ce în ce mai mare între domeniul economic și cel al securității, în condițiile în care opțiunile economice sunt motivate tot mai mult de preocupările legate de securitate. Așteptările față de stat se schimbă, iar continuarea tranzițiilor, autonomia strategică deschisă și reziliența economică vor necesita instrumente și competențe adecvate. Pe de altă parte, diseminarea continuă a puterii, cu o relevanță globală tot mai mare a marilor corporații multinaționale, pune sub semnul întrebării rolul existent al statului în economie, democrație sau viața socială.

III. Principalele domenii de acțiune

Aspectele prezentate mai sus vor avea un impact direct asupra aspectelor sociale și economice ale sustenabilității, punând sub semnul întrebării fezabilitatea și viabilitatea tranzițiilor. Acesta este motivul pentru care realizarea unei Europe sustenabile până în 2050 necesită deja o intervenție coordonată în toate domeniile de politică. Pe baza rezultatelor procesului de analiză prospectivă, domeniile de acțiune prezentate mai jos prezintă idei pentru abordarea provocărilor identificate în secțiunile anterioare.

1. Asigurarea unui nou contract social european adecvat pentru un viitor sustenabil. UE ar trebui să încurajeze în continuare statele membre să dezvolte servicii sociale favorabile incluziunii și de înaltă calitate, care să consolideze capacitatea cetățenilor de a contribui la economie și societate, realizându-și totodată potențialul și aspirațiile. Aceasta implică, de asemenea, actualizarea politicilor de protecție socială, urmând o abordare bazată pe investiții sociale de-a lungul întregii vieți. Abordarea include sprijinirea participării pe piața muncii și a incluziunii, adaptarea în continuare a protecției sociale la formele atipice de ocupare a forței de muncă și la noile riscuri legate de climă, asigurarea unui nivel adecvat de protecție socială, precum și o abordare bazată pe incluziunea activă pe piața forței de muncă. Aceasta ar trebui să țină seama de noua realitate demografică, cu provocările (îmbătrânirea) și oportunitățile (longevitatea) sale. De asemenea, presupune asigurarea integrării efective a migranților și a cetățenilor UE proveniți din familii de migranți, pentru a genera câștiguri fiscale semnificative pentru statele membre și pentru a oferi o contribuție importantă la abordarea provocărilor în materie de bunăstare generate de schimbările demografice. Monitorizarea continuă a indicatorilor sociali, în special pentru gospodăriile cele mai vulnerabile, va fi esențială pentru combaterea sărăciei, a excluziunii sociale și a inegalităților sociale și teritoriale. Un nou contract social ar trebui să pună un accent mai puternic pe o tranziție justă și favorabilă incluziunii, să susțină coeziunea regională și să asigure echitatea între generații, precum și convergența socială ascendentă ca principii directoare. De asemenea, aceasta ar trebui să se concentreze în continuare pe viața într-un mediu sănătos ca bun public esențial și pe abordarea cauzelor profunde ale problemelor de sănătate mintală, cum ar fi excluziunea socială, discriminarea și impactul schimbărilor climatice.

2. Mobilizarea pieței unice pentru a promova o economie rezilientă cu zero emisii nete. UE ar trebui să își consolideze în continuare cadrul coordonat pentru a obține o autonomie

⁷⁹ Eurofound (2023), <https://doi.org/10.2806/715002>.

strategică deschisă, inclusiv securitatea economică. În special, pe baza mecanismului existent de examinare a dependențelor strategice actuale, UE și statele sale membre ar trebui să dezvolte în continuare instrumente de evaluare a viitoarelor dependențe între sectoarele strategice (de exemplu, sănătate, alimentație, tehnologii digitale, energie, spațiu, apă). De asemenea, UE ar trebui să utilizeze mai bine și mai strategic instrumentele de apărare comercială, regulamentul privind subvențiile străine și instrumentele de achiziții publice. Extinderea pieței unice va fi esențială pentru protejarea viitoarei puteri economice a UE. Niveluri adecvate de informații strategice și de guvernare anticipativă ar trebui să asigure adaptarea la exigențele viitorului a unui cadru de reglementare care să stimuleze creșterea, în special pentru piața unică⁸⁰. Este necesar să se pună un accent reînnoit⁸¹ pe eliminarea barierelor, precum și pe asigurarea respectării normelor existente, în ecosistemele cu cel mai mare potențial de tranziție. Acest lucru trebuie să fie corelat cu norme solide și adecvate în materie de concurență. Stimularea modelelor de afaceri sustenabile și asigurarea unui sprijin suficient pentru dezvoltarea și implementarea rapidă a tehnologiilor care contribuie la obiectivul zero emisii nete vor fi, de asemenea, importante. De asemenea, UE ar trebui să asigure în continuare condiții de concurență echitabile pentru toți participanții la piață, asigurând legături puternice între accesul pe piață și standardele ridicate de sustenabilitate. În cele din urmă, este necesar, de asemenea, să se acorde sprijin pentru fabricarea rapidă de componente esențiale pentru tranziția energetică, cum ar fi materiile prime sau echipamentele tehnologice cu zero emisii nete.

3. Consolidarea interconexiunilor dintre politicile interne și externe ale UE, inclusiv pentru a stimula oferta și discursul UE pe scena mondială. Geoeconomia necesită din ce în ce mai mult combinarea abordărilor flexibile și a parteneriatelor strategice. În acest context, inițiativa Global Gateway ar trebui să fie utilizată în continuare pentru a dezvolta parteneriate privind proiectele strategice, de exemplu cu țările care se confruntă cu provocări legate de tranziția energetică sau de securitatea aprovizionării cu apă. Astfel de parteneriate ar trebui să stimuleze noi lanțuri valorice locale pentru a atrage investiții și a crea locuri de muncă și oportunități pentru generațiile mai tinere. Pornind de la modelul de acord de liber schimb existent, ar putea fi explorate tipuri noi, mai flexibile și specifice de acorduri de parteneriat cu țările din vecinătatea europeană, din Africa, Asia sau America Latină. Sinergiile și legăturile dintre aceste acorduri și Global Gateway trebuie aprofundate. Crearea unei piețe transatlantice verzi care să faciliteze accesul la sisteme de stimulente și care să prevină discriminarea ar sprijini investițiile verzi și producția durabilă. În plus, prin intermediul abordării „Echipa Europa”, UE ar trebui să își consolideze vocea în forurile multilaterale care sunt esențiale pentru eforturile mondiale în materie de sustenabilitate, inclusiv în cele care conturează viitorul finanțării durabile (de exemplu, Inițiativa Bridgetown, reformele Băncii Mondiale și ale Fondului Monetar Internațional). De asemenea, ar trebui să continue să coordoneze eforturile de realizare a obiectivelor de dezvoltare durabilă⁸² și să contribuie la discuțiile privind viitorul acestora după 2030. În plus, UE ar trebui să conducă acțiunile de conservare a bunurilor comune globale (biodiversitate, sol, apă dulce, oceane etc.), inclusiv prin finanțare sau cooperare în domeniul tehnologiei și inovării (atât tehnologii înalte, cât și tehnologii joase). Ar trebui explorate noi mecanisme de finanțare pentru adaptare și reziliență, axate pe țările cele

⁸⁰ Avizul platformei „Pregătiți pentru viitor” pe tema „Asigurarea unui cadru de reglementare adaptat exigențelor viitorului pentru piața unică”.

⁸¹ Piața unică la 30 de ani, COM(2023) 162 final.

⁸² Analiză voluntară la nivelul UE a progreselor înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă, COM(2023) 700 final.

mai vulnerabile. De asemenea, UE trebuie să se asigure că politicile sale în domeniul climei, al mediului și al energiei sunt concepute și puse în aplicare în mod coerent cu ambițiile și angajamentele internaționale ale UE. Acest lucru implică luarea în considerare a perspectivelor partenerilor săi comerciali, precum și a impactului legislației UE asupra lor. Acest lucru ar putea fi realizat prin intensificarea dialogului, a comunicării, a diplomației (verzi, digitale sau culturale) și a cooperării în ceea ce privește conceperea și punerea în aplicare a acestora⁸³. De asemenea, ar trebui să continue să se implice proactiv în politicile sale privind Pactul verde european în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului. Pe lângă elaborarea propriului cadru legislativ, UE trebuie să creeze alianțe și acorduri internaționale ample privind tehnologiile emergente cu impact ridicat și favorabile sustenabilității, cum ar fi inteligența artificială, în moduri care să reflecte valorile și obiectivele sale strategice și să gestioneze riscurile. De asemenea, ar trebui să își unească forțele cu parteneri care împărtășesc aceeași viziune pentru a combate amenințările și atacurile, cum ar fi dezinformarea. În cele din urmă, consolidarea Planului de acțiune pentru tineret în cadrul acțiunii externe a UE ar putea contribui la consolidarea sprijinului din partea tinerelor generații din afara UE.

4. Sprijinirea reorientării producției și a consumului către sustenabilitate. În ceea ce privește producția, aceasta implică reforme și investiții în toate statele membre pentru decarbonizarea și depoluarea economiei, în special a proceselor industriale și a sectoarelor mari consumatoare de energie, pentru a atenua impactul asupra biodiversității și pentru a reduce la minimum amprenta ecologică a consumului. Reducerea birocrăției, accelerarea procedurilor administrative și de autorizare sau creșterea accesibilității și a calității sprijinului local sunt, de asemenea, esențiale. Sunt necesare acțiuni la scară largă pentru a consolida reziliența UE în ceea ce privește apa, prin abordarea poluării și a cererii tot mai mari din partea agriculturii, a producției de energie, a industriei sau a gospodăriilor. Măsurile de îmbunătățire a guvernancei apei (inclusiv mecanisme adecvate de stabilire a prețurilor și de alocare), utilizarea eficientă a acesteia, dezvoltarea unor surse alternative sustenabile, eliminarea poluării apei și asigurarea accesului egal sunt esențiale. Urmărirea obiectivelor în materie de sustenabilitate va necesita, de asemenea, schimbări de comportament ale oamenilor, în special ale celor cu cele mai mari amprente de carbon, pentru a reduce la minimum amprenta ecologică a consumului. De asemenea, va fi esențial să se asigure semnalele de preț adecvate (de exemplu, prin tarifarea carbonului, taxe ecologice, eliminarea sau reformarea subvențiilor dăunătoare mediului, consolidarea stimulentele pozitive pentru mediu), precum și garantarea accesibilității și a disponibilității produselor și serviciilor sustenabile. Pentru a schimba strategiile și modelele de afaceri ale întreprinderilor, UE ar trebui să continue să elaboreze politici și reglementări care să abordeze în continuare obsolescența programată și să promoveze repararea în contextul post-vânzare, precum și proiectarea circulară. Pe baza unor analize adecvate, măsurile ar putea include, de asemenea, interzicerea publicității pentru cele mai dăunătoare practici sau servicii pentru mediu. Luate împreună, aceste elemente ar putea constitui elemente pentru un viitor cadru juridic mai larg, ținând seama de competitivitatea globală pe termen lung a economiei UE. Analizarea în continuare a impactului distributiv și teritorial în procesul de elaborare a politicilor și comunicarea mai clară a rezultatelor ar putea contribui la elaborarea de noi măsuri într-un mod care să reducă la minimum posibilele efecte negative asupra sărăciei și inegalității și ar putea prevedea măsuri de politică însoțitoare care să atenueze astfel de efecte negative. În cele din urmă, educația și sensibilizarea cu privire la alegerile și stilurile de viață sustenabile și sănătoase ar trebui consolidate pentru toate grupele de vârstă.

⁸³ O nouă agendă pentru relațiile dintre UE și America Latină și zona Caraibilor, JOIN(2023) 17 final.

5. Trecerea la o „Europă a investițiilor” prin intensificarea fluxurilor financiare private în sprijinul investițiilor strategice pentru tranziție. Realizarea de progrese decisive în ceea ce privește uniunea bancară și uniunea piețelor de capital este esențială pentru deblocarea finanțării private necesare pentru dubla tranziție. Instrumentele de finanțare durabilă, cum ar fi obligațiunile verzi europene, vor finanța investițiile strategice durabile ale UE. Instituirea unui cadru flexibil, rapid și reactiv pentru stimularea investițiilor private, precum și asigurarea unui mediu de afaceri pozitiv vor fi esențiale pentru a garanta că UE rămâne un loc atractiv pentru a investi în economia circulară și cu zero emisii nete. În acest sens, finanțarea publică ar trebui să fie utilizată mai degrabă ca un catalizator pentru investițiile private, în special pentru proiecte mai riscante și revoluționare în materie de sustenabilitate, inclusiv pentru extinderea acestora, și pentru capacitățile de producție conexe din UE. În special, Banca Europeană de Investiții, cea mai mare bancă publică din lume, ar trebui să ofere un sprijin mai puternic investițiilor strategice relevante pentru dubla tranziție, cum ar fi materiile prime, tehnologia ecologică sau biotehnologia, în special pentru proiectele de vârf. De asemenea, este important să se continue eforturile de facilitare a accesului la sursele relevante de finanțare din partea UE pentru întreprinderile nou-înființate și întreprinderile mici și mijlocii europene. Și alte instrumente pot contribui la creșterea fluxurilor financiare private: stimulentele fiscale, achizițiile publice verzi și sustenabile și parteneriatele public-private care stimulează furnizorii să adopte soluții sustenabile, achizițiile publice înainte de comercializare, colaborările cu organizațiile neguvernamentale pentru furnizarea de servicii publice sau cu cetățenii și părțile interesate pentru întocmirea participativă a bugetului. O colaborare mai strânsă între sectorul privat și cel public ar putea fi realizată, de asemenea, prin extinderea strategiilor de finanțare mixtă, de exemplu printr-o mai bună intermediere din partea furnizorilor de finanțare concesională și prin creșterea rolului instituțiilor de dezvoltare ale UE și ale statelor membre. În cele din urmă, vor fi importante eforturile suplimentare în ceea ce privește integrarea riscurilor legate de climă în evaluarea stabilității financiare.

6. Adaptarea bugetelor publice la sustenabilitate. Politicile fiscale și fiscalitatea trebuie să fie adaptate la dubla tranziție, să mobilizeze investiții suplimentare pentru proiecte de promovare a acestora și să ofere semnale de preț și stimulente adecvate producătorilor, utilizatorilor și consumatorilor, îmbunătățind în același timp sustenabilitatea finanțelor publice. Implementarea reformei OCDE privind impozitarea internațională reprezintă primul pas în această direcție, limitând uniformizarea la un nivel inferior a ratelor impozitului pe profit și asigurând faptul că întreprinderile multinaționale plătesc o parte echitabilă din impozite, indiferent de locul în care își desfășoară activitatea. UE ar trebui să continue să urmărească strategii globale de combatere a evitării obligațiilor fiscale, care să sprijine în continuare echitatea sistemelor fiscale. De asemenea, ar trebui să aibă în vedere modalități de reducere a sarcinii fiscale asupra veniturilor salariale și de transferare a acesteia către alte baze de impozitare, mai puțin dăunătoare creșterii economice, precum și modalități de abordare a inegalităților în contextul îmbătrânirii populației și al noilor forme de muncă. Intensificarea eforturilor de optimizare a cheltuielilor publice prin îmbunătățirea calității și structurii finanțelor publice și prin sporirea eficienței și eficacității cheltuielilor publice vor fi esențiale pentru utilizarea optimă a fondurilor publice. Aceasta include consolidarea capacităților publice de colectare și analiză a datelor, în vederea unei mai bune concepții a măsurilor fiscale. Politica bugetară ar trebui să se concentreze în continuare pe protejarea gospodăriilor și a întreprinderilor vulnerabile, asigurând un cadru bugetar accesibil și păstrând stimulentele în favoarea unui comportament sustenabil. În cele din urmă, având în vedere impactul inegal al provocărilor fiscale și necesitatea de a stimula investițiile strategice și de a asigura o finanțare adecvată pentru bunurile comune ale UE, ar trebui explorate noi căi de acțiune comună.

7. Reorientarea în continuare a indicatorilor politici și economici către o bunăstare sustenabilă și favorabilă incluziunii. Aspectele de mediu și sociale sunt deja luate în considerare în deciziile actorilor publici și privați deopotrivă, dar ele trebuie integrate mai bine în aceste decizii. În acest context, indicatorii dincolo de PIB ar trebui dezvoltăți în continuare și integrați treptat în procesul de elaborare a politicilor UE. Acest lucru va contribui la monitorizarea progreselor în direcția bunăstării, va facilita comunicarea provocărilor politice și va concepe strategiile de abordare a acestora într-o manieră centrată pe oameni și pe planetă, asigurându-se în același timp că creșterea economică nu își distruge tocmai propriile fundamente. De asemenea, ar trebui să se depună eforturi suplimentare pentru a îmbunătăți instrumentele de monitorizare prin dezvoltarea unor indicatori solizi bazați pe modele (de exemplu, privind limitele planetei sau legătura dintre economie și mediu) și a unor modele de evaluare mai bine integrate pentru proiecții și analiza scenariilor. Pentru a contribui în continuare la elaborarea politicilor, standardele statistice pentru conturile naționale trebuie să fie completate cu indicatori suplimentari care să reflecte mai bine interdependența dintre activitatea economică, bunăstarea oamenilor și mediu. S-ar aborda astfel, de exemplu, diferitele moduri în care epuizarea resurselor și degradarea mediului subminează bunăstarea și securitatea economică a oamenilor și, în sens invers, diferitele efecte ale activității economice asupra mediului. UE va continua să contribuie la discuțiile din cadrul comunității internaționale cu privire la modul în care interconexiunile dintre economie și mediu pot fi luate în considerare în conturile naționale și în statisticile economice și de mediu într-un mod solid din punct de vedere metodologic. În plus, Comisia va continua să promoveze utilizarea contabilității economice și de mediu existente pentru a contribui la elaborarea politicilor în diferite domenii, în special prin stimularea integrării statisticilor economice și de mediu existente, precum și a contabilității sociale pentru a aborda mai bine inegalitățile sociale în distribuția veniturilor.

8. Asigurarea faptului că toată lumea poate contribui cu succes la tranziția către sustenabilitate. Sunt necesare eforturi susținute pentru a spori participarea pe piața forței de muncă a tuturor segmentelor populației, în special a femeilor, a persoanelor cu handicap, a persoanelor în vârstă, a tinerilor și a altor grupuri subreprezentate care nu sunt încadrate profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare. Investițiile în educația timpurie de înaltă calitate ar trebui încurajate pentru a elimina decalajele în materie de inegalitate. Pe lângă competențele tehnice, ar trebui să se acorde o atenție sporită competențelor în materie de sustenabilitate și reziliență, precum și competențelor digitale, civice sau antreprenoriale. Încurajarea învățării pe tot parcursul vieții, de exemplu printr-o mai bună formare la locul de muncă și formare profesională sau prin metode inovatoare de predare, ar spori flexibilitatea învățării. Acest lucru trebuie să fie corelat cu adaptarea locurilor de muncă și a condițiilor de muncă la noile tipuri de locuri de muncă, la așteptările generaționale și la nevoile lucrătorilor. Ar trebui consolidată cooperarea dintre actorii publici, privați și ai societății civile, prin mecanisme stabilite (de exemplu, pacte pentru competențe sau academii de competențe). Ar trebui utilizate tehnologiile digitale pentru a îmbogăți și a adapta educația și formarea și pentru a stimula posibilitățile de învățare pentru toți. Pentru a gestiona schimbările demografice, UE are nevoie de instrumente solide pentru prognozarea detaliată a nevoilor în materie de competențe și de forță de muncă în sectoarele-cheie. Capcanele dezvoltării talentelor trebuie abordate la nivel regional prin stimularea cererii și ofertei de talente prin măsuri specifice și în cooperare cu angajatorii și instituțiile de învățământ. În cele din urmă, pentru a aborda lacunele specifice de pe piața forței de muncă și provocările demografice, UE trebuie să atragă mai multe talente la nivel mondial și să sprijine crearea de rezerve de talente și de parteneriate cu țări terțe. Acest lucru trebuie să fie însoțit de sprijinirea comunităților de origine și de adaptarea educației și formării pentru a consolida integrarea.

9. Consolidarea democrației, inclusiv prin creșterea interacțiunii cetățenilor cu autoritățile. Construirea unui sprijin public larg pentru sustenabilitate necesită intensificarea participării cetățenilor europeni la deliberările democratice și la procesele de elaborare a politicilor, care să completeze democrația reprezentativă⁸⁴. Echitatea inter- și intragenerațională, participarea favorabilă incluziunii și implicarea tuturor cetățenilor ar trebui să se afle în centrul procesului de elaborare a politicilor. De exemplu, integrarea analizei prospective strategice în procesul de elaborare a politicilor poate ajuta guvernele să adopte politici publice bazate pe viitoarele efecte distributive (inclusiv intergeneraționale), punând în aplicare strategii menite să reducă la minimum probabilitatea ca rezultatele sociale foarte negative să se materializeze. O mai mare deschidere a procesului decizional și capacitatea de a implica și de a comunica mai bine cu cetățenii vor fi, prin urmare, esențiale. UE ar trebui să își consolideze în permanență capacitatea de a apăra democrația și statul de drept⁸⁵. Pentru a combate dezinformarea, precum și ingerințele străine, este important să existe instrumente mai eficiente care să fie puse în aplicare în mod adecvat. Este esențial ca platformele de comunicare socială să devină mai responsabile și să se sprijine mass-media independentă. Impactul digitalizării asupra democrației trebuie, de asemenea, optimizat, abordând în același timp posibilele aspecte negative (securitatea cibernetică în contextul alegerilor, proliferarea discursurilor de incitare la ură și radicalizarea). În cele din urmă, serviciile publice deschise, eficiente, interoperabile și responsabile vor fi esențiale. Prin urmare, trebuie consolidată capacitatea instituțiilor locale și a altor actori, cum ar fi partenerii sociali și organizațiile societății civile. Acest lucru necesită acțiuni ample pentru a se asigura că aceste instituții dispun de competențele necesare, precum și de resursele financiare și tehnologice pentru a contribui la oportunitățile oferite de dubla tranziție și pentru a profita de acestea⁸⁶.

10. Consolidarea setului de instrumente al UE privind pregătirea și răspunsul pentru a completa protecția civilă cu „prevenția civilă”. UE trebuie să anticipeze strategic evenimentele potențial dezastruoase și să se pregătească pentru impactul acestora, după cum au demonstrat-o recent pandemia și războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei. Dezvoltarea continuă a capacităților de analiză prospectivă strategică și de monitorizare, inclusiv a sistemelor de alertă timpurie, va facilita transpunerea informațiilor timpurii în acțiuni timpurii și ar trebui să ofere o busolă care să orienteze investițiile și finanțarea viitoare ale statelor membre pentru o mai bună pregătire și prevenire. Spațiile europene ale datelor, „gemenii digitali” și noile moduri de interacțiune vor fi esențiale pentru o mai bună înțelegere și utilizare a unor cantități mari de informații complexe. Capacitatea UE de a reacționa rapid și eficient la crize ar trebui, de asemenea, consolidată în mod constant. De exemplu, instrumentul pentru situații de urgență al pieței unice va asigura libera circulație a mărfurilor, a serviciilor și a persoanelor, cu o mai mare transparență și coordonare în perioade de criză. Pentru a aborda reziliența entităților critice, punerea în aplicare a directivelor UE și a recomandărilor

⁸⁴ Grupul european pentru deontologie în domeniul științei și noilor tehnologii (2023), Avizul privind democrația în era digitală.

⁸⁵ În cursul acestui an, Comisia va prezenta un pachet privind apărarea democrației în vederea aprofundării acțiunii din cadrul Planului de acțiune pentru democrația europeană, cu scopul de a promova alegeri libere și corecte, de a intensifica lupta împotriva dezinformării și de a sprijini libertatea și pluralismul mass-media.

⁸⁶ De exemplu, asigurate de o inițiativă viitoare, comunicarea Comisiei privind consolidarea spațiului administrativ european (ComPAAct).

Consiliului legate de reziliență va fi esențială⁸⁷. Centrul de coordonare a răspunsului la situații de urgență ar trebui dezvoltat în continuare pentru a deveni un nod central care să conecteze toți actorii relevanți ai UE în materie de gestionare a crizelor (de exemplu, Autoritatea pentru Pregătire și Răspuns în caz de Urgență Sanitară - HERA) și pentru a consolida pregătirea operațională pentru viitoare situații de urgență⁸⁸. Ar trebui întărite diferitele instrumente existente care sunt esențiale pentru reziliență în domenii precum protecția civilă, migrația, sănătatea, alimentația sau apa, iar sinergiile și cooperarea dintre acestea ar trebui consolidate. De asemenea, UE ar trebui să fie mai bine pregătită pentru a face față dezastrelor și strămutărilor cauzate de schimbările climatice. Pe lângă acțiunile în materie de reziliență, UE va trebui să evalueze, să prevină, să se pregătească și să gestioneze riscurile printr-o abordare sistemică, bazată pe principiile „O singură planetă” și „O singură sănătate”. În plus, elaborarea unor proceduri comune ar trebui să fie sprijinită prin consolidarea sau stabilirea de noi legături transsectoriale cu autoritățile relevante de la toate nivelurile, precum și cu sectorul privat, inclusiv cu entitățile de administrare a riscurilor și cu asigurătorii. În cele din urmă, ar trebui explorate modalități de a spori și mai mult disponibilitatea finanțării riscurilor de dezastre.

IV. Îndeplinirea promisiunii privind realizarea tranziției către sustenabilitate

Tranziția către sustenabilitate se bazează pe o triplă promisiune: o planetă sănătoasă și un mediu prosper, o creștere economică decuplată de utilizarea resurselor și de degradarea mediului și o asigurare că nicio persoană și niciun loc nu va fi lăsat în urmă. Pe măsură ce UE continuă această transformare istorică, construirea unei viziuni pozitive și păstrarea sentimentului de oportunitate și optimism vor fi esențiale pentru construirea unui sprijin democratic larg pentru schimbările și compromisurile necesare, în circumstanțe dificile. Prezentul raport evidențiază principalele domenii în care este extrem de necesar să se acționeze, dacă dorim să realizăm tranziția către sustenabilitate și să consolidăm legăturile dintre aspectele sale de mediu, sociale și economice.

⁸⁷ Directiva (UE) 2022/2557 a Parlamentului European și a Consiliului din 14 decembrie 2022 privind reziliența entităților critice și de abrogare a Directivei 2008/114/CE a Consiliului, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32022L2557>.

⁸⁸ *Strategic crisis management in the EU* (Gestionarea strategică a crizelor în UE), Comisia Europeană (2022), <https://doi.org/10.2777/517560>.

RECONCILIAREA BUNĂSTĂRII ȘI A PROSPERITĂȚII

 <p>1. Asigurarea unui nou contract social european cu politici reînnoite de protecție socială și accent pe servicii sociale de înaltă calitate.</p>	 <p>6. Adaptarea bugetelor publice la sustenabilitate prin cadre fiscale și cheltuieli publice eficiente.</p>
 <p>2. Aprofundarea pieței unice pentru a promova o economie neutră climatic, cu accent pe autonomia strategică deschisă și pe securitatea economică.</p>	 <p>7. Reorientarea în continuare a indicatorilor politici și economici către o bunăstare sustenabilă și favorabilă incluziunii, inclusiv prin ajustarea PIB-ului în funcție de diferiți factori.</p>
 <p>3. Creșterea ofertei UE pe scena mondială pentru a consolida cooperarea cu parteneri-cheie.</p>	 <p>8. Asigurarea faptului că toți cetățenii europeni pot contribui la tranziție prin creșterea participării pe piața forței de muncă și prin axarea pe competențele viitoare.</p>
 <p>4. Sprijinirea reorientării producției și a consumului către sustenabilitate prin utilizarea reglementării și promovarea unui stil de viață sustenabil.</p>	 <p>9. Consolidarea democrației, plasând în centrul procesului de elaborare a politicilor echitatea generațională pentru întărirea sprijinului în favoarea tranzițiilor.</p>
 <p>5. Trecerea la o „Europă a investițiilor” prin acțiuni publice care să catalizeze fluxurile financiare în favoarea tranzițiilor.</p>	 <p>10. Integrarea componentei „prevenție civilă” în cadrul protecției civile prin consolidarea setului de instrumente al UE în materie de pregătire și răspuns.</p>

Plasarea sustenabilității în centrul autonomiei strategice deschise a UE este esențială pentru ca Europa să își poată îndeplini aceste promisiuni. Pentru generațiile actuale și viitoare de europeni, acest lucru va însemna o viață mai sănătoasă și mai lungă, împlinire personală și profesională și un cuvânt mai greu de spus în viitor. Pentru întreprinderile din UE, valorificarea avantajului primului venit al unei economii neutre climatic, cu produse și servicii sustenabile de prim rang la nivel mondial. Și pentru celelalte regiuni ale lumii, culegerea roadelor cooperării și ale dezvoltării durabile.